

a fejletlenebb magyar gazdasági élet számára a német viszonyokra készült törvényi rendelkezések tulságosan kommerciális szelleműek voltak, a magyar gyakorlat tompított a rendelkezések érdességén. Reá mutatott arra, hogy a bírói gyakorlat elejétől kezdve a Treu und Glaube elvét tartotta szem előtt és ennek következményeit vonta le. Ugyancsak a bírói gyakorlat érdeme, hogy a szociális eszméknek, a gyengék védelmének tért nyitott a gyakorlatban. Majd megemlékezett a különböző bírói generációkról, melyek a gyakorlatot kifejlesztették. Végül foglalkozott a Keresk. Törvény reformjával és hangsúlyozta, hogy a helyes sorrend szerint előbb a magánjog kodifikációjának kell megtörténnie. Ugyanily értelemben nyilatkozott különben elnöki megnyitójában Nagy Ferenc is, aki zárószavában a diszes és előkelő hallgatóság sűrű tapsai között mondott köszönetet az illusztris előadónak.

A Budapesti Ügyvédi Kör közgyűlése. Dec. 10-én tartotta az Ügyvédi Kör dr. Dési Géza elnöklete mellett ez évi közgyűlését. Dr. Fehér Dezső főtitkár beszámolt a kör mult évi mozgalmas tevékenységéről, amelynek keretében a legkitünőbb jogászok tartottak az aktuális jogi kérdésekről előadásokat. A tisztujítás során a Kör régi vezetőségét egyhangalag újra megválasztották és Szilágyi Artur Károly meleg és hangulatos beszédben emlékezett meg Dési Gézának nemcsak a Kör érdekében, de a Kör kereteit meghaladóan a magyar ügyvédi egység szolgálatában szerzett érdemeiről. Désy Géza költői emelkedettségű beszédben mutatta meg újból ismert szónoki virtuozitását.

Külön is ki kell emelni Szilágyi Artur Károly köszöntő beszédéből egy gondolatot, amely az ügyvédségnek önmagával szemben való kötelességeiről, az érdekképviselési szellem öntudatosításáról szólt. Ehhez kapcsolta felszólalását a közgyűlést követő vacsorán dr. Beck Salamon, aki után még dr. Deutsch Viktor mély humoru és dr. Tibanyi Lajos lelkes beszéde rekesztette be a vacsorát.

A valorizációs javaslat vitája az Ügyvédi Körben. Dr. Térffy Gyula kuriai tanácselnök ismertette szokott világos előadási modorában a javaslat rendelkezéseit. Utána dr. Nizsalovszky Endre miniszteri titkár, nyilván a javaslat indokolásának szerzője mutatott rá az indokolás vezet eszméire. A további vita során dr. Schuster Rudolf, dr. Gallia Béla, dr. Lévi Béla és dr. Doroghi Ervin gyakoroltak bírálatot a javaslattal szemben. Az egyes felszólalások a különböző szaklapokban fognak megjelenni önálló cikkek formájában, úgy, hogy ez okból bővebb ismertetésükre nem térünk ki.

A Civiljogászok vitafarsasága eddigi programjához híven kitűzte és f. évi október hó 14-én megkezdte a nyári szünet utáni vitaüléseit. Az elsőnek tárgya: „*A magyar honosság kimutatása, különös tekintettel magánjogunkra*“, előadója munkatársunk: *Dr. Balla Ignác* volt. Előadásának vázlatát a következő:

A magyar honosság kimutatása a magánjog területén

igen sokszor szükségessé válhatik annál fogva, hogy magánjogunk a jog és cselekvőképesség, születés törvényessége, törvénytelen-sége, kis- és nagykorúság, gyámság, gondnokság, a holtánnyilvá-nítás előfeltételei és joghatásai, örökbefogadás, házasság érvé-nyessége, felbonthatósága, a házasság személyi és vagyoni jog-hatásai, a végrendelezési jogügyletek anyagi kellékei, ingó-öröklés stb. kérdéseit szabályként a honi jog (lex patriae) ren-delkezései szerint bírálja el. Sőt lehet, hogy a magyar honos-ság elengedhetetlen előfeltétele bizonyos perenkívüli vagy peres hatósági eljárásoknak. Így pl.: az örökbefogadási szer-ződés jóváhagyása; nagykorusítás, kegyelmi uton való törvé-nyesítés, házassági akadályok alól való felmentés, holtánnyil-vánítás, házassági köteléki, a gyermek törvényességének meg-támadása iránti, a kiskorúság meghosszabbítása és meghos-zsabbításának megszüntetése, gondnokság alá helyezés, annak megszüntetése, apai hatalom megszüntetése, a megszüntetés megtámadása iránti perben bíróságaink szabályként csak akkor járnak el, illetve fenti tárgyú intézkedéseket hatóságaink sza-bályként csak akkor teszik meg, ha a jogszabályokban köze-lebbről megjelölt személy (így az örökbefogadó szülő, a nagy-korúsítandó, a törvényesítő, az eltűnt, a házassági pert indító felperes, a gyermek törvényességét megtámadó apa stb.) ma-gyar honos.

Am mindazon esetekben, amelyekben az érdekeltnek akár ex offi, akár azért, mert az ellenérdekű fél vitássá teszi, a magyar honosságot ki kell mutatnia, nem szükséges ezt két-ségtelenül bebizonyítania, vagyis állampolgársági törvényünk valamelyik szerzési címének fennforgását igazolnia. Ez u. i. praktice azt jelentené, hogy egészen új keletű honossági; illető-ségi bizonyítványt kellene a bizonyításra kötelezettnek produ-kálnia. Ezekre azonban szükség nincs, mivel a magyar állam-polgárság megszerzéséről és elvesztéséről szóló 1879: L. t.-c. 19. §. 1. pontja értelmében elég (illetve a trianoni béke-szerződés életbelépteig elég volt) azt kimutatni, hogy az illető Magyarországon született és ha csak az egyéb adatok (pld. maga a születési bizonyítvány, az ellenérdekű bizonyítéka stb.) ennek ellenkezőjét nem igazolják, az illető magyar állampol-gársága vélelmezendő. Elegendő tehát a 19. §. 1. pontjának vélelmére támaszkodni, amely nagyfontosságú már azért is, mert a területiség érzékelhető mozzanatán nyugodva, egysze-rűen kezelhető.

Előadó ezután felvetette a kérdést, vajjon a trianoni békeszerződés honossági rendelkezései módosították-e, illetve területileg és időbelileg korlátozták-e ezen vélelem tartalmát és rámutatott arra, hogy hosszabb ingadozás után a magán-és közigazgatási jog területén egyértelműleg az a gyakorlat

alakult ki, mely szerint e vélelem hatálya területileg szűkült és pedig olyképp, hogy a magyar honosság véelme a trianoni békeszerződés életbelépte, vagyis 1921. július 26. óta csak azok mellett szól, akik *Csonkamagyarországon* születtek. Miért is megszállott területen születés esetén optálást kell igazolni, opció hiányában pedig visszahonosítást.

Ezután előadó utalt arra, hogy a 19. §. véelme az anyagi és alaki magánjog területén kívül is, minden esetben, tehát a közigazgatási jog területén is (utlevél, iparigazolvány iránti kérelem, aktív képviselőválasztási jog stb.) elegendő akkor, amikor a magyar honosság csak incidentaliter mutatandó ki és csak akkor nem elégséges, ha a jogszabály kifejezetten a magyar honosság kimutatását kéri (így pld.: italméresi, dohányelárusítási, házalási engedély, passzív képviselőválasztási jog névmagyarosító stb.), vagy ha az érdekelt a magyar honosság, vagy illetőség tanusítását kéri az erre illetékes hatóságtól. Ekkor a törvényben megjelölt szerzési alapokra kell visszamenni és nehézségek csak ekkor merülnek fel, mert nem szólva a házasságkötés, törvényesítés és honosítás szerzési címeiről, vagy 1. magyar honostól való leszármazást kell bizonyítani (3. §.) vagy azt, hogy az illető, illetve elődje a törvény életbelépte előtt legalább öt éve itt lakott és adót fizetett (48. §.) E §§-ok reformjának szükségességét hangoztatta még ezek után, nevezetesen a 3. §. rendelkezésének kellő szabatosítását, a 48. §. tekintetében pedig közelebbfekvő időhatár felvételét.

A ma fölöttebb praktikus tárgyú előadás különösen abban a kérdésben váltott ki élénk vitát, hogy a trianoni békeszerződés megváltoztatta-e és mennyiben a 19. §. véelmének tartalmát. *Dr. Nagy Dezső* és *dr. Zoltán József* szerint a trianoni békeszerződés honossági rendelkezései az állampolgársági törvény rendelkezéseit nem változtatták meg. A 19. §. véelme alapján tehát magyar honosnak kell vélelmezni azokat is, akik a békeszerződés életbeléptéig *elszakított* területen születtek. *Dr. Beck Salamon* szerint ez az álláspont annál is inkább helyes, mert az elszakított területen történt születés még nem jelent ugyanoda való illetőséget, már pedig a trianoni békeszerződés vonatkozó 61. cikke csakis az ott illetőséggel bírókat kívánta az utódállamok honosaivá tenni. *Dr. Blau György* szerint a jogszabályok dogmatikus elemzése helyesen nem vezethet más eredményre, mint arra, hogy a 19. §. véelme most már csakis a Csonkamagyarországon születettekre vonatkozik; a vélelem köre területileg megszőkült tehát, de eközben tovább kell alkalmazni. *Dr. Meszlény Arthur* magának a 19. §-nak jogi jellegét vizsgálta közelebbről és kimutatta, hogy az lényegében nem prae-

sumptio, mert nem adott tényekből további tény fennforgására következtet, hanem egy jogi minősítés feltételezése az itt születés ténye alapján mindaddig, amíg ellenkezője bebizonyítást nem nyert, u. n. Interimswahrheit tehát.

November 4-én dr. Beck Salamon tartott előadást a „veszély, mint magánjogi tényező”, címen. Az előadó utalt arra, hogy a veszély két formájában foglalkoztatja a jogot, egyrészt mint ténylegesült kár, amelynél az vizsgálendő, hogy kit terhel a bekövetkezett kár, vagy ahogyan a veszély oldaláról nézve szokásosan formulázni szokták, ki viseli a veszélyt. A másik irányban a veszély, mint fenyegető eshetőség igényli a jogi rendezést. Az előadó nagy számu példával illusztrálta azokat az eseteket, amikor már a mai jog állít fel szabályokat, amelyeknek éle a fenyegető veszéllyel való szembeszállásra irányul, olyként, hogy különböző védekező vagy támadó eszközöket ad az érdekeltnek kezébe, az őket terhelő veszély elhárítására, megelőzésére. Rámutatott a kérdéseknek egy nagy sorozatára, hol a jog az érdekveszélyeztetés ellen könnyű védelmet nem nyújt és csupán akkor lép közbe a jog szabálya, amikor a veszély felhőiből a kár jégesője hullott le. Elvileg állította fel azt a követelményt, hogy a jognak a pusztá érdekveszélyeztetéssel szemben már meg kell szólalnia és hogy a magánjogi prevenció a legkülönbözőbb jogtechnikai eszközök után (biztosíték-adás, időelőtti akadály negligálása, szerződéses viszony felbontása etc.) kellene segítséget nyújtani. (Az előadást lapunk egy későbbi számában teljes szövegében fogjuk közölni.

Az előadást élénk s tartalmas vita követte.

Ifj. dr. Szigethi László annak szükségét hangsúlyozta, hogy a magánjogi normák alkalmazásával kell pótolni a veszély elhárítására szolgáló intézkedések eddigi hiányát.

Dr. Vági József meggyőző gyakorlati példákkal ecsetelte jogrendszerünk ezirányu fogyatékoságának következményeit.

Dr. Wolf Ernő felhívta a figyelmet arra, hogy másként kell megítélni az előrelátható veszélyeket, melyek elhárításáról a felek a szerződés megkötésekor is gondoskodhatnak s másként az előreláthatatlan veszélyt, melynek elhárítására különleges eszközök szükségesek.

Dr. Blau György rámutatott, hogy eddigi jogfelfogásunk a veszély megelőzésére szolgáló intézkedéseket a közigazgatási és a büntetőjog körébe utasította, elkerülhetetlen azonban mindezek óvatos magánjogi szabályozása.

Dr. Varannai István szerint óvakodnunk kell a bevált magánjogi alapelvek megbolygatásától s a veszély megelőzése

érdekében sem szabad alkalmat adnunk arra, hogy a szerződő feleknek zaklatásokat kelljen elszenvedniök.

Dr. Fraenkel Pál szükségesnek tartja, hogy a magánjog az eddigi utólagos szankcios alapján álló eddigi rendszerrel szemben, a jogsértést preventív eszközökkel hatékonyan akadályozza meg.

Ifj. dr. Nagy Dezső ugyancsak a preventív intézkedések szükséges voltát fejtegette, szerinte ez elsősorban a közigazgatás feladata, melynek ily eszközök bővebben is állnak rendelkezésére.

Dr. Wagner György kiemelte, hogy a szerződések nem csupán a teljesítés követelése iránti alanyi jogot, hanem már ezt megelőzően a teljesítés biztonsága iránti igényt is önmagukban létrehozzák, ebben látja a veszélyelhárítás magánjogi alapját.

Dr. Gisskan Jakab a klasszikus jogintézmények megvilágításában vizsgálja a veszély kérdését s arra az eredményre jut, hogy annak megoldása nem illeszthető be a magánjog rendszerébe. Foglalkozik a veszélyelhárító intézmények alkalmazásában rejlő méltánytalansággal s rámutatott különösen a biztosítási végrehajtás útján okozható indokolatlan és nagymértékű kár kérdésével.

Dr. Vészi Mátyás határozottan hangsúlyozta a veszélyelhárítására szolgáló magánjogi intézkedések szükségességét s gyakorlati jelentőségét, melyet gyakorlati példákkal is igazolt. *Dr. Gisskan* felfogásával szemben a legszélesebbkörű jogvédelem mellett foglal állást, viszont maga is elítéli a biztosítási végrehajtás terén mutatkozó túlzásokat.

Dr. Rakonitz Dezső hivatkozik a régi magánjogi iskolának, különösen Szász Schwartz Gusztávnak munkásságára, ki nem egy munkájában hangsúlyozta, hogy a magánjogba is át kell vinni a büntetőjogban már elfogadott preventív intézkedések rendszerét.

Dr. Szalay Zoltán kifejtette, hogy nem szabad megkülönböztetést tennünk előrelátható s előre nem látható veszély esetei közt, mert hiszen utóbbiak a vis major körébe tartoznak, mely a magánjog szerint amúgy is más szabályozást nyer.

Dr. Beck Salamon válaszolt a vita során elhangzott felvetésekre s megvilágította a felhozott érvek szempontjából előadását.

Dr. Meszlényi Artur összefoglalólag méltatta a felhozott szempontokat. Emlékeztet rá, hogy a háború előtti progresszív jogász iskola a szabad rendelkezési jog tulthajtásai ellen a fokozottabb ellenőrzést, sőt gyakran a közigazgatási beavat-

kozást sürgette, az újabb fejlődés azonban oly káros irányba terelte az egyén disposocios jogának korlátozását, hogy sokan változtatni kénytelenek korábbi felfogásukat s minden megkötöttség megszüntetését követelik. A mai jogállapot szerint nagyon is távol vagyunk attól, hogy ne csak a teljesítések iránti jog, hanem még a jobbiztonság igény is érvényesüljön.

Dr. Kende Ernő október 28-án tartott „*Jog és erkölcs*” című előadásában a következőket fejtette ki:

A jogtudomány, ha annak *tárgyát* tekintjük, *tagolt jelenség*. A *jogfilozófia* tárgya abszolút értékű jogszabályok felkutatása, a *jogi alaptanok* tárgya, a jogfogalmat alkotó metajurisztikus tényezők, *ousionok* feltárása, a *jogalkotás* tárgya, célkitűzések, ideálok követésének biztosítása, a *jogalkalmazásé*, a meglévő tételes jog, a *jogdogmatikáé* emelett az, amit *ratio juris*nek nevezünk, a *jogtörténelem* tudományának tárgya, a multban érvényben volt tételes jog, a *deskriptív* jogtudományé, a most érvényes tételes jog, mint valóság, mentesen minden célkitűzésétől, dogmatikus magyarázattól.

A kérdés ilyen beállítására azért fontos, mert mindezekre a különböző jogtudományi ágakra a *tárgyi tagozódottság folytán* különböző *módszereket kell alkalmazni* és helyes eredményt csakis adekvát módszer biztosít. Methodológiailag több módszer jöhet figyelembe: így az *általános logikai módszerek* mellett a *természettudományi módszer*, az abszolút értékeket szem előtt tartó *normatív módszer*, a *kulturtudományok* (idiografikus tudományok) *módszere*, midőn az értékelő célok szerint megteremtett vagy konzervált individuális értékek érdeklik a kutatót.

Ha az *ethika* problémáit tekintjük, a lényegében *Kant*-hoz visszatért tudomány az uralkodó felfogás szerint a *kriticizmus* segítségével, feladatát megoldotta. A naturalista dogmatikus ethika es az immorális ethika tekintve azt, hogy mindkettő természeti törvényeket absolutumoknak vett fel, módszertanilag hibás volt. Velük szemben a *kriticizmus csak formális törvényben* keresi az értékeket, megállapítván nyomban azt is, hogy az érzületeknek, a cselekvéseknek tartalma minden esetben értékindifferens. Ez a neokantista felfogás arra az eredményre jut, hogy formális, de abszolút erkölcsi szabály az, hogy *cselekvéseinket a „kötelesség” irányítsa és hogy az az érzület erkölcsös, amely a kötelességérzet fennhatósága alatt áll*. Kantnak kategorikus imperativusa is kizárólag alaki szempontból jelent értéket. Noha ezt a megállapítást *észbeli* okok is támogatják, az több kifogás alá esett. A *lélektani introspektív* megfigyelés is azonban arra az eredményre vezet, hogy *él bennünk az erős kötelességérzet*, amely erkölcsi cselekvéseinket irányítja. Figyelemre méltó itt az, hogy ha csupán pszichikai megalapozása van a fételnek, az nem lehet abszolút, hanem csak relativ értékű. Ez utóbbi felfogás mellett *fix, örökérvényű értékmérőnk* nincs. Mindkét felfogás mellett azonban beállítható egy ephemer, koronkint és helyenkint változó, a cselekvési tartalmakra vonatkozó értékskála.

A *jogtudomány* terén szintén alkalmazva a *kriticizmust*, a feladat *ket-tős*: az *esetleges tartalmak elkülönítése* attól, ami *abszolút* vagy *kvasi abszolút*.

A *jog fogalmát* keresvén tehát, mindenekelőtt kutatnunk kell azt a *substrátumot*, ahol a jogszabály jelentkezik. Ez a substrátum a *társas együttélés*. Ennek biztosítása érdekében az emberek cselekvéseit bizonyos „tekintélyek” irányítják. Ezek a tekintélyek a cselekvéseket szabadon determináló ugynevezett természetes lelki komponensek mellé egy-egy kényszerítő jelleggel felruházott mesterséges tényezőt állítanak és az emberek cselekvését természetes ösírányuktól, mesterségesnek mondható irány felé térítik el. A *primaer tekintély*, amely ezt az irányítást létesíti, „konvencionális” szabályt alkot, amely még nem erkölcsi szabály és nem is jogszabály. *Erkölessévé lesz* azonban, mihelyt a *cimzettek a konvencionális szabályt kötelességből teljesítik. Jogszabállyá* akkor lesz, ha a *tekintély, amely az együttélési szabályt statuálja, valamely konkrét területen az adott körülmények között a legerősebb, ezt az erejét többé-kevésbé általánosan ki tudja fejteni és egyben célokat is tart szem előtt, ilymódon szabályozván a társas együttélést és a célok érdekében az embereknek cselekvéseit szükség esetén fizikai erővel is biztosítja*. Igaz, hogy lényegében a jogszabály sem mond mást, mint a konvenció, mert bizonyos, természetes, ösztönös cselekvések helyébe, saját céljainak megfelelő követelményeket állít oda követendőkként. Az együttélési szabályt alkotó többi tekintélytől csak abban különbözik a jogszabályt alkotó tekintély, hogy az a legerősebb, célt kitzűző, szervezett hatalom: az állam.

A jogalkotó a jogszabályt rendszerint valamely állami közület összes polgárai részére alkotta és hogy valamely tényállásnak a jogszabály által megállapított következményei az állampolgárok egy részére az alkalmazkodás, vagy egyéb okok folytán idővel *természetessékké lettek*, másokra pedig nem. Ezért sok oly jogszabály van, amely a szociális együttélés által évszázadokon keresztül kialakult, habár eredetében nem természetes cselekvést célzó szabályokhoz alkalmazkodó egyéneknél immár felesleges rendelkezés, másoknál nagyon is szükséges.

A *jog fogalmában mindenekelőtt a norma általános alapját találjuk*, a „Sollen“-t, szemben a „Sein“-nel, az idealitást szemben a reálitással, az optativust szemben az indicativussal. Ez egyébként a *formai megjelenése minden normatív tudománynak*. Minden normának emellett integrans alkotó része azonban az is, hogy az abban kifejezésre jutó követelésnek *aktív alanya legyen*, amely az ideált célként kitűzi és *legyen címzettje*, akinek feladata az ideál elérésére törekedni. Ezt a *norma általános tartalmának* nevezném. Ezen a ponton különülnek el az egyes normatív tudományok.

Igy az *etikai norma* általános tartalma a normát létesítő tekintély - az ész, vagy az emberben elmélyült affektív érzés. Az etikai norma tehát autonóm. Címzettje a cselekvő és érző ember. A *jogi norma* aktív alanya a jogalkotó hatalom, mely szintén cselekvést és érzületet kíván. A jogszabály (éppúgy mint a konvencionális norma is) heteronóm.

A jogfogalmat meghatározó jogi alaptanok módszere nem természet-tudományi. Az itt alkalmazásra kerülő módszer az izoláló abstrakció és a logikai analízis.

A jog fogalmának és különösen a jogszabályt alkotó speciális te-

kintélynek, az államnak közelebbi vizsgálatánál arra az eredményre jutunk tehát, hogy a *jog gyökere a hatalom*. Levezethető azonban ebből az a tétel is, hogy nem indokolt az a feltevés, amely azt mondja, hogy nem maradhat meg tartósan az a jog, amely a közfelfogással ellentétes, mert csak arról lehet szó, hogy *nem érvényesülhet a „hatalmasabb” közfelfogással szemben*. Nem lehet elzárkózni azon gondolat elől sem, hogy a jog a társadalmi közületben élők között az *erősebbek diktátuma*. Nem circulus viciosus az a tétel, hogy a jogszabályt az állam alkotja és hogy az állam az a társadalmi alakulat, amely jogot alkot, mert az állam *ex origine semmi egyéb, mint a legerősebb társadalmi hatalom*, mely elvileg jogszabályok nélkül is, tehát nem elsősorban a lelkiekre ható komponenssel, hanem pusztán fizikai kényszerrel is biztosíthatja hatalmát. Az állam továbbá *ex origine, szükségképen*, a kritikai erkölcsstan szempontjából *nem is erkölcsi alakulat*. Csak azt mondhatjuk, hogy a *moralitással amnyiban kapcsolatos, hogy az erkölcsi cselekvések szintere*. Igaz ugyan az, hogy ha az állami célok szociálisak vagy antiszociálisak, az államfőlegesen meg fog szünni és mert azokat a cselekvéseket, amelyek mellett mint minimumok fennforgása mellett a társas együttélés lehetősége biztosítva van, el kell végeznünk, ez az erkölcsi minimum kötelezi az államot is. De nem azért köti, mert ez erkölcsi szabály, hanem azért, mert annak betartása nélkül nincs társas együttélés, tehát nincs állam sem.

A jogszabály hatalmi érvényesülések eszköze lévén, *elvben minden életviszonyra kiterjedhet*. Evvel a *panjurizmus gondolatát nyert igazolást*.

A tételes jog mindenhez hozzányúlhat, tehát elvileg zárttá teszi a jogrendszert. A kérdés egyébként az állami *interessesemant* és *desinteressesment* és emellett az állami *ökonomikus* cselekvés határainak a kérdése.

Erkölcösök ezek szerint minden cselekmény, melyet köteletségérzethől végzünk és erkölcsös minden érzület, amely kötelességen alapszik. Erkölcsössé lesz a konvenció által diktált cselekvés is, mielőtt annak címzettje köteletségérzethől cselekszik.

Semmi akadály sincs azonban annak sem, hogy a jogszabály által előírt cselekvést az *adresszátusok szintén kötelességből végezzék*. Pusztán kötelességből és nem azért, mert a törvény azt így írja elő, vagy azért, mert a törvény rendelkezése ésszerű, vagy mert a törvény szerint cselekvő előnyben részesül és a törvény ellen vétőt hátrány éri, vagy azért, mert a törvény által megkívánt következmény fizikailag is kikényszeríthető. Kétségtelen, hogy az *ilyen cselekvés etikus cselekvés*.

Megállapítandó, hogy a jogszabálynak egyik legfontosabb célja az, hogy az életben a gyakorlatias által valóban morális is tegye az általa célzott cselekvést. A jogalkotó evvel egyben az *ökonomikus cselekvés* irányában is jár el. Az állam így az adott jogrendet kívánja biztosítani, te kintet nélkül azonban arra, hogy a szóbanforgó jogrend relative milyen értékét képvisel. Az ut ide azon keresztül vezet, hogy az állam a norma részéről megkívánt, mesterséges cselekvést természetessé igyekszik tenni. Itt bizonyos nevelési feladattal állunk szemben. Ezt *jogpaedagógiának* nevezem.

Az abszolút morálnak viszonya a joghoz és így a *jogpaedagógia*

feladata is kettős: Az egyik az, hogy az állampolgárokbá beleneveljük, hogy általában kötelességük minden, az államalkotta jogszabályokhoz alkalmazkodni. Erkölcsei érzületből fakadjon az a kötelesség, hogy cselekvéseink ne sértsenek jogszabályt és ne kerüljenek összeütközésbe azokkal. A másik feladat a konkrét jogszabálynak morálissá tétele oly módon, hogy a címzettek egy bizonyos jogszabályhoz kötelességérzésből alkalmazkodjanak.

Amit a tételes jogban „jóerkölcsöknek” szoktunk nevezni, az rendszerint a konvencionális norma által megállapított szabály. A jogszabály többé-kevésbé merev. Nehezen hajlítható és csak kivételesen halad az étellel. A konvencionális norma viszont maga az élet és a szükségletek szerint spontán változik. Ha a jogszabály a jó erkölcsökre, vagyis végeredményben a konvencióra hivatkozik, azt vallja bé, hogy képtelen az étellel egyúttaladni és azt a meghagyást tartalmazza, hogy egyebek hiányában cselekedjeteK ugy, mint azt az élet megkívánja.

Sulyos kérdés azonban az, hogy *mely konkrét jogszabályt tegyen a jogrend erkölcsivé*, amihez hozzáfertozik a kérdésnek még sulyosabb negatív oldala, az, hogy *melyik kötelességből végzett cselekvést fosszon meg morális jellegétől a jog?*

A probléma összefügg az emberi fejlődés kérdésével. Az utmutató a keveseknek adott genialis kezdeményezés. Az államcélokat kitűző politikusokat terheli ezen a tóren a felelősség, noha el kell ismerni, hogy koruk felfogása és szelleme alól ők sem vonhatják ki magukat. *Az emberiség haladása azonban és ennek kapcsán az a jelenség is, hogy a jogalkotó által megteremtett szociális világ minő értelemben alakul át erkölcsi világrenddē, az emberiség legkiválóbbjainak vezetése mellett tör utat előre.*

A jogtudomány terén azonban a haladásnak *különleges kerékkötői vannak*. Régi, beidegződött jogfogalmakról van szó, amelyek különösen a magánjogrendszerre nehezedeK ballasztként és amelyeket az állami desinteressement évszázadok óta érintetlenül hagy. Évvel szemben az államcélok kítűzésének keretében meg kell érteni azt, hogy *nemcsak superindividuais célok vannak*, hogy a superindividuais jelenségeket is a közvetlenül az egyént érdeklő magánjogi szabályok és instituciók döntő módon determinálják; meg kell érteni, hogy a modern individuum gazdasági fizikai és lelki boldogulása az államra nézve nem a desinteressement területe és ezekhez képest kell megalkotni azokat a jogi fogalmakat, amelyek a jogi életben *nemcsak a közösség szempontjából, de az egyénre nézve, az egyén életviszonyait illetőleg is jelentős fogalmak. Az itt célzott cselekvéseket tegye hatalmi paedagógia eszközeivel az állam erkölcsi cselekvésekkē. Ez ha nem is absolut, de a modern kor követelménye.*

Ez azonban *nem a jogtudomány feladata* és a jogtudomány itt csakis az eszközök kijelölésével állhat a jogalkotónak rendelkezésére. *Ha azonban a jogalkotónak mások a céljai, a jogász mit sem tehet.*

Ha van valami absolut értékű tartalom a jogban, az a jogrend által célzott *szociális együttélés biztosítása*, amely a joggal szemben apriorisztikus és habár végeredményben lehet empirikus eredetű, a jogra nézve

mégis abszolút érték. A jogfilozófia problémájának felvetése azonban kezdettől fogva téves volt, mert nem az a helyes kérdés, hogy van-e abszolút értékű jog, hanem azt kell kérdeznünk, hogy mi az abszolút értékű jogalkotás, a politika szempontjából. Erre a válasz csak egyértelmű lehet: a politikai ideálok nem lévén abszolútak, a jogalkotás a politika tekintetéből tartalmilag nincs és nem is lehet objektív érték.

Birói előzékenység.

Kaptuk a következő sorokat: Előre kell bocsátanom azok számára, akiket ennek a cikknek a címe megtévesztene, hogy az az eset, amivel itt foglalkozom, — Ausztriában történt.

A nyáron Dél-Tirolban jártam. Lienzben, ahonnan a Gross-Glocknerra rándultunk ki, valami differenciám támadt egy autóvállalkozóval. Ez az érdeemes uriember ugyanis kifizette magának a fuvart *tour és retour*, azonban a hegyről lejövet nem várt meg bennünket.

Ennek az volt a következménye, hogy bosszankodásomon kívül még az ott éjjelezés folytán szállodai többlet kiadásom merült fel. Miután a vállalkozó ezt megtéríteni vonakodott, mint vérbeli ügyvéd egy hirtelen elhatározással befordultam a lienzi járásbíróság kapuján és elmondottam az esetet a járásbírónak.

A járásbíró ur kivette az óráját, konstataulta, hogy d. e. 1/210 óra van és sajnálkozását fejezte ki, hogy *előbb*, mint délelőtt 11 órára tárgyalást az ügyben nem tűzhet ki.

Én biztosítottam a Járásbíró urat, hogy ami terminusainkhoz viszonyítva ez a határidő még elég rövidnek mondható, minthogy azonban vonatom 1/211 órakor indult, arra kértem, hogy fizetési meghagyást bocsásson ki az autóvállalkozó ellen. Ezzel eleget tettem a megsértett jog követelményeinek.

Pár héttel ezelőtt a budapesti közp. kir. Járásbíróság kézbesítője kihozta részemre a lienzi kir. járásbírósnak 1925. szeptember 10-én kelt M. 147/1925. számú végzését.

Ebben a végzésben arról tudósít a lienzi kir. Járásbíróság, hogy a fizetési meghagyás jogerőre emelkedett, ennél fogva *jogom van a lienzi elrendelő bíróságnál végrehajtást kérni.*

Miután azonban Peter Pfisterer alperes a bíróság értesülése szerint ezidőszereint Döllach-ban, a winklerni járásbíróság területén (Karinthia) tartózkodik, praktikusabb volna, ha felperes a végrehajtást az utóbbi bíróságnál kérné közvetlenül!

Ehhez a végzéshez csatolva van a jogerősségi záradékkal ellátott fizetési meghagyás.

Az ügy tárgya — kereken 110.000 K. Irataimban utána nézve megállapítottam, hogy a fizetési meghagyás iránti kérvényt augusztus 18-án adtam be a lienzi járásbíróshoz; a hivatkozott végzés pedig, amellyel a jogerőre emelkedésről értesítenek, már szeptember 10-én kelt.